

Jóan Hendrik W. Poulsen:

Torfør orð gagna hugflognum

- Í roynd og veru vita vit lítið og einki um, hvussu væl ella illa børn skilja føroyskt á prenti, tí vit hava onga umfatandi og eftirfarandi kanning at halda okkum til, sigur Jóan Hendrik W. Poulsen, málfrøðingur

Tey, ið ikki hava sæð hann, hava ið hvussu er hoyrt hann. Tí rødd hansara, sum vit hoyra í sendingini "Orðabókin" í útvarpinum, man vera ein tann mest eyðkenda í Sortudíki.

Sjálvandi er talan um Jóan Hendrik W. Poulsen, málfrøðingur, ið dagliga starvast á Fróðskaparsetrinum.

"Bókin er so føroysk!"

Í fyrstu orðabókarsendingini síðani røðin byrjaði aftur, var hann inni á hesum, at føroyskt skal vera so ringt at skilja. At tað kann vera nakað um tað, er Jóan Hendrik ikki ósamdur í, men hann dylur illa sítt forargilisi, um tað í sjónarmiðnum liggur hettar, at vit skulu slaka í føroyskari málrækt og menning.

- Eitt slíkt sjónarmið sigur alt um málstöðu okkara, og tað er ein long søga, sigur Jóan Hendrik. "Handan bókin er so føroysk", kunnu fólk taka til og meina, at málið í bókini er so torskilt. Er tað ikki ófatuligt, at fólk skulu siga um sítt egna mál, at tað er so ringt at skilja? spyr hann so retoriskt.

Føroyskt í skugga

Jóan Hendrik W. Poulsen heldur, at ein høvuðsor-søkin til, at føroyskt kann falla fólk so tungt, er, at tey eru ikki so von við at lesa tað. Fyrst hevur føroyskt staðið í skugganum av donskum, og í dag er tað stundum av dagdøljesnaðinum í Føroyum á donskum.

- Tí er tað sum ein sálarlig brekka at koma niðaná, tá tú lesur á føroyskum um viðurskifti, ið ikki áður

hava verið umrødd á prenti, greiðir málmaður-in frá.

Jóan Hendrik W. Poulsen sigur, at tíverri verður mangan birt upp undir sjónarmiðið, at føroyskt er so torskilt, m.a. í fjølmiðlunum. Hann heldur ikki at tigast skal um hesi viðurskifti, men mangan hava viðgerðirnar í fjølmiðlunum verið lagghallar, so tær hava skorðað undir tað danska heldur enn tað føroyska.

Birta uppundir máttloysið

Jóan Hendrik tekur fram, at fjølmiðlafólk kunnu spyrja børn so turrliga: "Hvat dárar tær betur at lesa, - á føroyskum ella donskum?". Sostatt verður talan um eitt antin/ella, og svára børnini so, at teimum dárar betur at lesa á

donskum, so hava tíðinda-fólkini verið hugaberti, tá tey spyrja aftur: "Nú so, hvussu tá...". og tey eru sostatt við til at seta tað føroyska veikan enn ynsk-ilig.

Annars ivast hann stórliga í, um eitt nú børn flest halda, at føroyskt er so trupult at lesa.

- Veruleikin er jú tann, at vit hava onga umfatandi og eftirfarandi kanning av, hvussu stóran veruliga er. Tí koma so avgjörd úttal-ils at viga tyngri í almenna orðaskiftinum enn grundir kanska eru til, sigur Jóan Hendrik.

Vit hava onga kanning

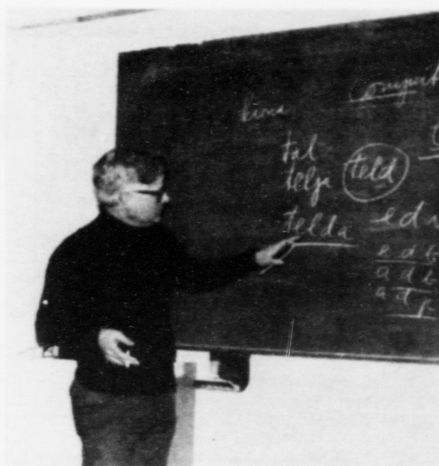
- Eg ivist eisini í, um tað ger nakað, at børn ikki skilja einstøk orð. Kanska er tað tvørturímóti: tað er helst hugflognum til gagns heldur enn til vansa at fáast við tey gátuføru orðini. Tey fáa kortini hylling á samanheinginum í hend-ingagongdini í søgum.

Annað er so, at tað eigur ikki vera ov stutt ímillum tey torskildu orðini. Er ov stutt ímillum, so missa børn hugin til at lesa og lurtu, og tá er talan um aðra og verri støðu, ið darvar málmenningini.

Kanska áttu vit at havt orðalistar aftast í eitt nú barnabókum eins og tað mangan er í skúlabókum, heldur Jóan Hendrik. Og á sjónvarps-skíggjanum skuldu vit kanska havt útlendskt orð í klombrum fyri tey føroysku, ið summi kanska ikki skilja. Jóan Hendrik ger vart við, at tað kann virka margháttligt, at greiða føy-ingum frá, hvat føroysk orð og føroyskar vendingar merkja og kanska brúka útlendsk orð til tess.

Hvat skulu vit brúka annað enn føroyskt?

- Hetta at orð í málinum ikki altíð kennast so heim-lig er ikki ókent fyri-

brigdi í málum, ið hava staðið undir øðrum og tí krevja skjóta menning, so tey kunnu lúka tey krøv, ið nútíðin setir máli, sigur Jóan Hendrik og leggur aftur: - Tí er eingin orsök til at tosa um heimfød-skap, tá ókend, føroysk orð verða brúkt. Hvat skulu vit brúka annað enn føroysk orð? Men mál-staðan er tann, at tað tykist sum skal føroyskt alla tíð-ina biða um umbering fyri at tað er til...

Setursmál

"Setursmál" er hugtak, sum tey flestu munnu kennast við. Tað er so-vorðið, ið kemur av setr-inum og sipar til, at mál, ið brúkt verður, er so føroyskt, at tað er illa skiljandi. Hjá summum er setrið komið at standa í ringum ljósi av málmenningarstarvinum, men Jóan Hendrik vísir á, at málmenningarstarvið er ikki komið við setrinum, men fyri hundrað árum síðani ella meira.

Tað er ymiskt, sum mál-menningarstarv verður tik-ið upp millum manna.

- Tá saman um kemur, so hevur setrið ella rættari: Føroyamálsdeildin ongan myndugleika at avgera málnýtsluna. Tað er jú ikki hiðani, at málnýtslan verður avgjörd, sigur Jóan Hendrik.

Málnevndin er bert ráðgevandi

Jóan Hendrik leggur dent á, at tað er ikki Føroya-málsdeildin á setrinum, men føroyska málnevndin, ið hevur málsliga ráðgev-ing í hondum. Sjálvur er hann formaður fyri mál-nevndini, ið eins lítið og setrið hevur vald at skipa fyri, hvussu málið eigur at vera.

- Hennara er bert at geva ráð og leibeining. Vit, sum í nevndini sita, kunnu bert vóna, at starv okkara fellur í góða jørd, einki annað. Men eitt er, at setrið og

Verður ov stutt ímillum ó-kendu ella nýggju orðini, er tað eisini óheppið, heldur Jóan Hendrik W. Poulsen
Mynd: Jan

málnevndin ikki hava formligan myndugleika at gera av, hvussu fólk skulu tosa. Men hava tey ikki so mikið stóran autoritet, at orsök er til at stúra fyri, at fólk ikki tora at gloppa munnin alment, tí tey halda seg ikki duga nóg væl føroyskt? Við øðrum orðum: málið - og ikki málið (!) ella evnið - verður tað avgerandi.

Vit eru ikki mál-politi!

- Spurningurin um fólkaraði - demokrati - og málnýtslu er ógvuliga miðstaddur, men tað er ikki rætt at seta tey upp hvørt imóti øðrum; og als ikki soleiðis at skilja, at málmenningin liggur í buktini, so fólkaraði ikki kann útinnast eitt nú í-gjøgnum orðaskifti.

- Tað er skeivt at seta okkum í tilfikt ljós, at vit vilja vera køvandi. Máls-ligi stílurin kann vera so ymiskur, alt eftir hvat øki talan er um: tað, sum tosað verður er jú ikki altíð so snikkað og snákað, sum tað ið skrivað er. So mál-ótti eigur ikki at halda fólk aftur í at taka orðið, - vit eru ikki nakað málpol-iti, sigur Jóan Hendrik.

Leita í og smíða úr fólksins máli

- Tað, sum vit skjóta upp at brúka, kann virka fremmant í dag, og vera gerandismál í ovurmorgin. Vit royna at menna málið við orðum og orðafellum, ið hava fyrimynd í fólks-ins máli. Og tað átti ikki at verið tað værsta fyri fólkaraðið, vinna tey frama, endar Jóan Hendrik W. Poulsen.

Jóan Hendrik W. Poulsen: - Vit eru ikki mál-politi